

Odkaz na video

prof. JUDr.

VLADIMÍR

BALAŠ,

CSc.

JAK SE VYHLAŠUJE VÁLKA

Diskutuje se o tom, že Putin je válečný zločinec, agresor. Anebo naopak, že zcela legitimně oprávněně chrání své obyvatele, či dokonce zachraňuje svobodné republiky Donbas nebo Luhansk. Když to někdo řekne u piva v hospodě, je to celkem jedno. Pokud se ale tyto informace objevují v médiích a mluví o tom představitelé různých pořadů, je dobré mít jasno. Obrátil jsem se tedy na experta na mezinárodní právo, profesora Vladimíra Balaše, ministra školství, mládeže a tělovýchovy a také vyučujícího na Právnické fakultě Univerzity Karlovy. Podívejme se, jak se mezinárodní právo staví k institutu války a jak ve světě mezinárodních smluv vypadají Vladimír Putin a jeho spolupracovníci.

Jste poslancem Parlamentu České republiky, místopředsedou Ústavně právního výboru a vyučujete na Právnické fakultě Karlovy Univerzity.*

Poslancem jsem spíš náhodou, protože jsem byl vykroužkován. Ale snažím se, když už si mě voliči vybrali, pro ně dělat něco pozitivního. A protože jsem právník, snažím se dbát na srozumitelnost a jasnost právních předloh, které přijímáme, nebo mezinárodních smluv. Můj obor je totiž hlavně mezinárodní právo. Ale že bych věděl o mezinárodním právu všechno, to ne. Rád se to pořád učím, je to celoživotní koníček.

V kontextu s ukrajinskou válkou a s putinovskou agresí se v novinách velmi často objevují v emoční rovině termíny jako válečné zločiny, válečný zločinec, agresor, měl by jít před mezinárodní tribunál, vyhlásil válku, přepadl Ukrajinu. Ale v právní rovině má každé z těchto slov konkrétní kontext a je buď oprávněně, anebo neoprávněně využíváno. Pane profesore, existuje něco jako spravedlivá válka?

Tohle je něco, co se podle mě objevuje už ve starověkých civilizacích a myslím si, že ke konceptu „spravedlivé války“ asi nejvíce přispěli Římané. U nich se spravedlivá válka mohla vést, když někdo ohrozil Říši římskou, když třeba zabil jejich vyslance nebo porušil smlouvy anebo když se spojil s nepřáteli Říma.

* Během přípravy této knihy se prof. Balaš stal ministrem školství, mládeže a tělovýchovy.

Tento koncept stále existuje – rozvíjel se i během křesťanství, dospěl až do současnosti a teď je „spravedlivá válka“ vedena v rámci sebeobranu nebo v rámci donucovacích opatření a mezinárodní bezpečnosti. Do jisté míry též v případě, když se nějaký národ domáhá válkou práva na sebeurčení. Ostatní druhy války jsou považovány za protiprávní, jsou v rozporu s mezinárodním právem – nicméně tohle označení se objevuje až po druhé světové válce v Chartě OSN. V tradičním mezinárodním právu byla válka jako způsob řešení sporů nejenom legitimním, ale také legálním nástrojem řešení sporů. To se však postupně začalo měnit a byl vyvíjen tlak na to, aby se spory řešily pokojnými prostředky.

Zlom se pak objevuje někdy na přelomu 19. a 20. století, kdy se na dvou mírových konferencích v Haagu, které kodifikovaly válečné právo, státy rozhodly přijmout dvě úmluvy o pokojném řešení sporů. Tehdy válka ještě nebyla zakázána, ale byla zatím jen omezena jako poslední možnost poté, co budou marně vyčerpány všechny ostatní prostředky k vyřešení sporu, zejména diplomatické. První úmluva založila Stálý rozhodčí soud, kde se řešily spory „judiciálními“ prostředky a z té druhé až po první světové válce se objevil Stálý soud mezinárodní spravedlnosti jako nejvyšší soudní orgán Společnosti národů. V období mezi první a druhou světovou válkou se byla vyvíjena snaha tu otázku dál posouvat, a takovým významným dokumentem byl Briandův-Kellogův pakt, pojmenovaný po francouzském ministru zahraničních věcí Aristide Briandovi a americkém ministru zahraničních věcí Franku B. Kellogovi, a ten zakazoval útočnou válku. Bohužel to bylo ve špatnou dobu na špatném místě, mezinárodní společenství už nedokázalo čelit ekonomické krizi o rok později, jež vedla k vážným sociálním problémům. Ekonomické problémy vynesly do čela Německa Hitlera a druhé světové válce už zákaz útočné války

Ostatní druhy války jsou považovány za protiprávní, jsou v rozporu s mezinárodním právem.